

Nr 238.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m.; given Stockholms slott den 25 april 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogat förslag till lag om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m.;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I anslutning till de prishöjningar å livsmedel, som sammanhånga med prisöverenskommelserna på jordbrukets område, föreslås i propositionen, att under innevarande år ett extra tillägg skall utbetalas till folkpensionärerna. Tillägget, som avses skola utbetalas under juli månad, föreslås skola utgå helt av statsmedel och utgöra 30 kronor för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, 40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggs pension eller vars hustru uppbär hustrutillägg — d. v. s. för äkta makar tillhopa 80 kronor — samt 50 kronor för annan pensionsberättigad.

Personer, som åtnjuta änke- och änklingsbidrag, föreslås skola erhålla samma extra tillägg som änkepensionärerna, d. v. s. 30 kronor.

Kostnaderna för de extra tilläggen beräknas till i runt tal 37 milj. kronor, med vilket belopp anslag äskas.

Förslag

till

Lag**om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Å folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggspension eller änkepension skall för juli 1952 utgå extra tillägg med 30 kronor för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, 40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 50 kronor för annan pensionsberättigad.

Å bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn skall för juli 1952 utgå extra tillägg med 30 kronor.

2 §.

Vad som är stadgat i 13, 17 och 18 §§, 38 § 2 mom. andra—fjärde styckena samt 40 § lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skall äga motsvarande tillämpning å tillägg enligt denna lag.

Tillägg enligt denna lag skall ej anses såsom inkomst enligt 14 § lagen om folkpensionering.

3 §.

Tillägg enligt denna lag utbetalas, utan särskild ansökning därom, från pensionsstyrelsen samtidigt med den förmån, varå tillägget utgår.

4 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 april
1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *extra tillägg under år 1952 å folkpensioner m. m.* samt anför.

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t på hemställen av chefen för jordbruksdepartementet förordnat, att till riksdagen skall avlåtas proposition angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område. Av vad chefen för jordbruksdepartementet i samband därmed anfört framgår, att under innevarande år, utöver nyligen företagna höjningar av priserna på bland annat smör och margarin samt socker, ytterligare prishöjningar å livsmedel komma att företagas och att dessa höjningar drabba så viktiga livsförnödenheter som mjöl, bröd och fläsk. Härjämte väntas priserna stiga på vissa andra livsmedel, som icke äro föremål för statlig priskontroll. Prisutvecklingen avseende livsmedlen synes mig aktualisera frågan om särskild kompensation till folkpensionärerna för ökade levnadskostnader. Jag anhåller att få upptaga denna fråga till behandling.

Det torde icke vara erforderligt att i detta sammanhang lämna någon närmare redogörelse för de förmåner, som utgå enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering. Här om får jag hänvisa till den till innevarande riksdag avlåtna propositionen nr 215 med förslag till lag angående ändring i folkpensioneringslagen m. m. Rörande de olika pensionsförmånerna må dock följande anmärkas.

Lagen om folkpensionering skiljer mellan å ena sidan ålderspension, som utgår efter det vederbörande fyllt 67 år, samt å andra sidan invalidpension, sjukbidrag och änkepension, vilka förmåner utgå för tid dessförinnan.

Ålderspension utgöres i första hand av allmän ålderspension. Denna förmån är till storleken oberoende av vederbörandes inkomst och förmögenhet samt utgör för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor. Makar, som båda fyllt 67 år, erhålla sålunda sammanlagt 1 600 kronor per år, medan en ogift över 67 år uppbär 1 000 kronor om året.

Invalidpension eller sjukbidrag utgår till den vars arbetsförmåga är på visst sätt nedsatt samt utgöres av dels grundpension om 200 kronor per år och dels tilläggspension om högst 600 kronor per år för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg, och högst 800 kronor om året för annan pensionsberättigad. Grundpensionen utgår utan hänsyn till vederbörandes inkomst och förmögenhet, medan tilläggspensionen är inkomstprövad.

Änkepensionen utgår, efter inkomstprövning, med högst 600 kronor om året.

De nu angivna pensionsförmånerna förhöjas i förekommande fall med olika tillägg, såsom hustrutillägg, bostadstillägg, särskilt bostadstillägg och blindtillägg. I fråga om hustrutillägget må anmärkas att detta utgöres av tilläggspension och bostadstillägg, uppgående till samma belopp som hustrun skulle ha erhållit i form av sådana förmåner, om hon varit berättigad till invalidpension.

Vidare förhöjas pensionsförmånerna genom indextillägg. Enligt det system för indexregleringen, som gäller enligt statsmakernas beslut åren 1950 och 1951, innebär denna reglering att socialstyrelsen skall enligt de grunder, som angivas i kungörelse den 16 juni 1950 (nr 391), verkställa beräkning av förhållandet mellan de allmänna levnadskostnaderna under varje kvartals sista månad och levnadskostnaderna i juni 1946. På grundval av dessa beräkningar fastställer Kungl. Maj:t under nästpåföljande kvartals första månad det procenttal (pensionspristalet), som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal gäller från och med månaden närmast efter den, varunder det fastställts, till och med den månad, då nytt pensionspristal fastställles.

Varje stegring av pensionspristalet med fem hela enheter utlöser automatiskt indextillägg med fem procent å pensionernas i lagen angivna maximibelopp, bortsett från bostadstillägg, eller närmare bestämt med 30 kronor för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg, 40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 50 kronor för annan pensionsberättigad, med undantag dock för dem som ha enbart grundpension eller sådan förmån i förening med blindtillägg, vilka sistnämnda förmåner av särskilda skäl undantagits från indexregleringen.

Personer, som åtnjuta bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn, äga rätt till indextillägg enligt samma grunder som faststälts för änkepensionärer.

Pensionspristalet för månaderna februari—april 1952 bestämdes genom kungörelse den 18 januari 1952 (nr 10) till 133. Genom kungörelse den 18 april 1952 (nr 146) har pensionspristalet för månaderna maj—juli 1952 fastställts till 135. I enlighet härmed utgår från och med maj 1952 den allmänna ålderspensionen för ogift efter ett belopp för år räknat av $(1\ 000 + 350 =) 1\ 350$ kronor, medan makar som båda äro ålderspensionärer sammanlagt uppbära allmän ålderspension efter ett årsbelopp av $(800 + 800 + 280 + 280 =) 2\ 160$ kronor.

Den indexreglering av folkpensionerna, som kom till stånd efter beslut av 1950 års riksdag — och år 1951 reviderades bl. a. i fråga om utbetalningssystemet — syftar till att upprätthålla folkpensionernas realvärde och avser således att ge folkpensionärerna täckning för den levnadskostnadsökning, som inträffat efter det folkpensioneringslagen antogs i juni 1946. Av vad jag redan anfört framgår också att indexregleringen medfört en betydande förhöjning av folkpensionernas i lagen angivna belopp.

icke desto mindre torde det vara anledning att bereda folkpensionärerna en särskild kompensation för levnadskostnadsökningarna. Härför talar framför allt prisutvecklingen i fråga om vissa av våra viktigaste livsmedel. Under det gångna året ha priserna på livsmedel höjts vid två tillfällen, och den senaste prisöverenskommelsen i fråga om jordbruksprodukterna kommer att under årets senare del medföra ytterligare prishöjningar. Härutinnan får jag hänvisa till den redogörelse för hithörande förhållanden, som lämnats av chefen för jordbruksdepartementet.

Visserligen kan sägas att i den mån ifrågavarande prishöjningar taga sig uttryck i en höjning av socialstyrelsens allmänna levnadskostnadsindex, även pensionspristalet kommer att påverkas i för folkpensionärerna förmånlig riktning. Att märka är dock att utgiftsfördelningen i en folkpensionärsbudget i viss mån skiljer sig från utgiftsfördelningen i den budget, som ligger till grund för socialstyrelsens levnadskostnadsindex, bl. a. därigenom att i pensionärsbudgeten utgifterna i högre grad än i indexbudgeten äro koncentrerade till livsmedelsposten. Denna skillnad har fått sin särskilda accentuering genom årets prisfördyringar å livsmedel; fördyringar som alltså måste bli förhållandevis mer kännbara för folkpensionärerna. Härtill kommer att — även om efter den omläggning av indexregleringen av folkpensionerna som beslöts föregående år indextilläggen snabbt kunna anpassas efter växlingar i prisnivån — en viss eftersläpning av indexkompensationen alltjämt äger rum och för övrigt torde vara ofrånkomlig. Den i mars 1952 genomförda prishöjningen å livsmedelspriserna kommer t. ex. icke att, såvitt folkpensionerna angår, ge utslag förrän

i fråga om det pensionspristal som i juli fastställes för månaderna augusti—oktober; därmed ej sagt med ett ytterligare indextillägg som följd. Uppenbart är att denna eftersläpning under mellantiden kan vålla besvärligheter för stora grupper av folkpensionärerna.

Naturligen kunna olika meningar göra sig gällande beträffande frågan om den väg, som man lämpligen bör beträda när det gäller att i nuvarande situation förbättra folkpensionärernas ställning. Som bekant har uppgörelsen avseende prissättningen inom jordbruket föranlett att i samband med höjningen av smörpriset priset på margarin höjts utöver vad som direkt betingats av ökade produktionskostnader. Med hänsyn härtill och då kostnaden för matfett torde spela en viktig roll i pensionärernas livsmedelsbudget har den tanken uppkommit, att man borde för folkpensionärerna införa rabattkort å matfett. Ett dylikt system är dock alltid förenat med vissa olägenheter och besvärligheter; och det synes mig som om det eftersträfvade syftet skulle kunna vinnas på ett enklare och smidigare sätt och med antitande av redan förefintlig teknisk apparatur. Jag syftar härvid på det system för utgivande av indextillägg, som redan finnes inom folkpensioneringen.

Vid övervägande av denna fråga har jag därför stannat för att folkpensionärerna bör beredas den erforderliga compensationen i form av ett särskilt, fristående engångstillägg å pensionerna. Detta tillägg synes böra utgå å samma folkpensionsförmåner som nu förhöjas genom indextillägg, nämligen allmän ålderspension, tilläggspension och änkepension, samt utbetalas i juli månad innevarande år i samband med folkpensionsförmånerna för nämnda månad. Det extra tilläggets belopp torde lämpligen kunna anknytas till indextillägget, så att det extra tillägget till storleken får motsvara ett indexsteg för vederbörande pensionärskategori. Det extra tillägget bör givetvis av administrativa och andra skäl icke vara beroende av inkomstprövning utan utgå med samma belopp vare sig pensionen är oavkortad eller reducerad.

Såsom redan berörts utgå änke- och änklingsbidragen enligt lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn med belopp motsvarande änkepension och bostadstillägg enligt folkpensioneringslagen. Indexregleringen av änkepensionerna har ansetts böra föra med sig, att även änke- och änklingsbidragen indexreglerats. Det synes naturligt att det extra tillägget utgår även å sistnämnda bidrag.

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats ett förslag till lag om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m. I detta förslag ha under 1 § upptagits huvudreglerna rörande ifrågavarande tillägg. Av lagrummets formulering följer, att rätten till tillägget är knuten till det förhållandet, att vederbörande folkpensionsförmån resp. änke- och änklingsbidrag utgår för juli månad 1952. Bestämmelserna om att gift

pensionsberättigad i vissa fall kan anses såsom ogift och omvänt, om rätten att uppbära folkpension vid anstaltsvistelse, om myndighets rätt att i vissa fall tillgodogöra sig pensionsbelopp, om avdrag för tidigare för mycket uppburen pension, om utbetalning till annan än den pensionsberättigade samt om preskription av rätten till folkpension (13, 17 och 18 §§ samt 38 § 2 mom. andra—fjärde styckena folkpensioneringslagen) synas böra äga tillämpning även å de extra tilläggen. Föreskrift härom har upptagits i 2 §. I samma paragraf har även införts ett stadgande, att tillägget vid inkomstprövningen av folkpensionerna ej skall räknas såsom inkomst. I 3 § har angivits att tillägget skall utbetalas från pensionsstyrelsen utan särskild ansökning och att utbetalningen skall ske samtidigt med utbetalningen av förmånen i övrigt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda eventuellt erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Kostnaderna för ett genomförande av föreliggande förslag kunna beräknas till omkring 37 milj. kronor. Dessa kostnader synas böra bäras helt av staten. Eftersom de särskilda tilläggen föreslås utbetalade i juli månad komma kostnaderna att belasta statsbudgeten för nästkommande budgetår. För ändamålet synes böra äskas ett särskilt förslagsanslag å omförmälda belopp.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga förenämnda inom socialdepartementet upprättade förslag till lag om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m.;

dels ock till Extra tillägg å folkpensioner m. m. för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 37 000 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

J. O. Widman.
